

Til Klima- og miljødepartementet
ved politisk ledelse

postmottak@kld.dep.no

Hamar/Oslo, 06.07.2023

Deres ref.:

Vår ref.: 504.124/AH/2023/40

Innspill til arbeidet med nytt avløpsdirektiv og spørsmål knyttet til Norges foreløpige posisjonsnotat

Norsk Vann* viser til møte med statsråden den 29.03.23, og til etterfølgende møter med embetsverket i departementet. I møtene har vi fått anledning til å gi innspill om viktige sider ved forslag til nytt avløpsdirektiv (heretter omtalt som forslaget), som vi mener Norge må følge opp for at regelverket skal være tilpasset norske forhold. Vi har fått forståelsen av at dette behovet deles fra politisk ledelse.

Vi har gått gjennom regjeringens foreløpige posisjonsnotat og vil i vedlagte notat gi noen innspill og kommentarer. På bakgrunn av dette har vi også tre konkrete spørsmål til det pågående arbeidet med direktivet som vi gjerne skulle fått besvart.

De tre spørsmålene er følgende:

- Vil Regjeringen ta initiativ til en vurdering av kost-nytte, spesielt med tanke på utvidelsen av anvendelsesområdet, utslipp til mindre følsomme områder langs kysten og dermed muligheten for primærrensing?
- Hvordan begrunner Regjeringen at Norge ikke har grunnlag for å be om fortsatt unntak fra krav om sekundærrensing for utslipp til kystområder som i gjeldende regelverk er definert som mindre følsomme?
- Hvordan tenker Regjeringen at begrepet «equivalent treatment» i forslaget kan benyttes for å oppnå tilsvarende, eller bedre beskyttelse, for eksempel av de kystområder som i gjeldende regelverk er definert som mindre følsomme?

Med hilsen
Norsk Vann BA

Ragnhild Aalstad
Direktør
(sign.)

Arne Haarr
Rådgiver

* Norsk Vann er den nasjonale interesseorganisasjonen for vannbransjen. Organisasjonen skal bidra til rent vann og en bærekraftig utvikling av bransjen gjennom å sikre gode rammebetingelser, kompetanseutvikling og samhandling. Norsk Vann eies av norske kommuner, kommunalt eide selskaper, kommunenes driftsassistanser og noen private samvirkevannverk. Norsk Vann representerer 370 kommuner med ca. 95 % av landets innbyggere. Norsk Vann har en samarbeidsavtale med KS.

Vedlegg

Avløpsdirektivet vil legge avgjørende føringer for investeringer i norske avløpsanlegg

Dagens direktiv er mer enn 30 år gammelt, og det er 16 år siden direktivet ble innført i norsk regelverk. Fortsatt er det mange avløpsanlegg som ikke oppfyller alle krav i direktivet. Dette gjør situasjonen for en del kommuner ekstra krevende. Investeringsbehovet i sektoren er godt kjent, blant annet gjennom Norsk Vanns rapport fra 2021 om det kommunale investeringsbehovet for vann og avløp 2021-2040. Kombinasjonen av gjeldende krav og direktivforslagets nye krav vil samlet utgjøre en betydelig utfordring for mange kommuner og anleggseiere, både økonomisk og kapasitetsmessig.

Rent vann er livsviktig for vår eksistens, og Norsk Vanns medlemmer bidrar til dette ved å sikre rent vann i springen og at rensset avløpsvann kan ledes trygt tilbake i det naturlige kretsløpet. Norsk Vann understreker at vi helt og fullt stiller oss bak de ambisjoner som ligger til grunn for forslaget, som å beskytte mennesker og økosystemer fra de gjenværende kildene til utilstrekkelig rensset avløpsvann, bidra til å nå målene i den grønne given, bli mer energieffektiv, og overgang til sirkulær økonomi. Vi ser riktignok noen mulige målkonflikter mellom målet om å beskytte vannmiljøet, og ambisjonene om energi- og klimanøytralitet og nullforurensning.

Forslaget vil legge føringer for all videre utvikling og investeringer på avløpsområdet de neste ti-årene. Det er derfor avgjørende at det nye regelverket er basert på et godt faglig grunnlag, slik at tiltakene blir egnet til å nå formålene også under norske forhold. Dette er også viktig for å sikre at videre teknologisk utvikling blir mest mulig målrettet mot det som skal oppnås.

Norsk Vann er fornøyd med at norske myndigheter deler vår bekymring over at forslaget ikke hensyntar forhold som er spesielt utfordrende i Norge. Man risikerer at kostnadene blir uforholdsmessig høye i forhold til miljøgevinsten, noe som kan by på utfordringer med hensyn til å sikre legitimiteten av de vedtak som skal gjøres lokalt i kommunene. Det vil være uheldig dersom norske kommuner blir pålagt å foreta store investeringer, uten at dette er miljømessig bærekraftig, når i tillegg kostnaden blir uforholdsmessig sett opp mot en eventuell gevinst for vannmiljøet.

Norsk Vanns kommentarer til regjeringens foreløpige posisjonsnotat

(I det følgende vil vi omtale regjeringens foreløpige posisjonsnotat som notatet)

Oppbygging av dokumentet:

Kopi fra notatet er gjengitt i *kursiv* – Norsk Vanns kommentar i vanlig skrift

Fra Sammendrag av innhold

...

Dagens direktiv stiller minimumskrav til rensing i to trinn. Første trinn er vanligvis et mekanisk rensetrinn som fjerner partikulært materiale og avfall som har kommet inn i systemet (primærrensning). Andre trinn er et rensetrinn basert på kjemiske og/eller biologiske metoder som skal sørge for at mer partikulært og vannløselig organisk materiale brytes ned eller holdes tilbake (sekundærrensning). Dagens direktiv stiller i tillegg krav om både fosfor- og nitrogenfjerning for tettbebyggelse over 10 000 pe, der det er nødvendig med et slikt tredje rensetrinn (tertiærrensning) for å hindre eutrofi i aktuelle resipienter. For mindre følsomme områder åpner direktivet for å stille lempeligere renskrav, da i form av primærrensning.

Norsk Vanns kommentar:

I omtalen av dagens direktiv beskriver notatet primærrensing, sekundærrensing og tertiærrensing. I forslaget fjernes muligheten for primærrensing, siden begrepet mindre følsomt område er fjernet, mens det innføres et fjerde rensetrinn – kvartærrensing.

Her finner vi grunn til å understreke at denne måten å omtale rensing av avløpsvann lett kan gi feil assosiasjoner. Det kan for eksempel gis inntrykk av at primær, sekundær og kvartær beskriver ulike trinn i en behandlingstrapp, som naturlig bygger på hverandre, uten at det nødvendigvis er slik. Primærrensing er en enkel fysisk renseinnretning som fjerner i hovedsak partikulær forurensning. Sekundærrensing ble etablert som begrep, da det har vært den dominerende renseprosessen i Europa. Denne er basert på den såkalte aktivslam-prosessen, som er en biologisk prosess for fjerning av organisk materiale. Et veldrevet aktivslam-anlegg var i stand til å fjerne 70% BOF (metode som måler biokjemisk oksygenforbruk) og 75% KOF (metode som måler kjemisk oksygenforbruk), noe som dermed ble definisjonen på sekundærrensing i EUs avløpsdirektiv fra 1991. Til sammenligning var det konsensus i det norske fagmiljøet om at det for å hindre eutrofiering under norske forhold var viktigst å fjerne fosfor, noe som medførte at det ble bygget mange anlegg for fjerning av fosfor. Det finnes derfor bare noen få større aktivslam-anlegg i Norge. Dette er årsaken til at forurensningsforskriften, for utslipp til normalt og følsomt område, stiller krav om minimum 90% reduksjon av fosformengden, som er høyere krav til rensing av fosfor enn gjeldende direktivs krav til tertiærrensing (80% fosforfjerning). Dette omtales fortsatt som høygradig rensing i SSBs rapport for kommunale avløp, der 89 % av Norges befolkning innenfor følsomt område er tilknyttet slike anlegg.

Det er derfor ingen naturlig sammenheng mellom betegnelsene primær, sekundær, tertiær eller kvartærrensing, siden de ulike utslippskravene adresserer forskjellige parametere som ikke nødvendigvis henger sammen.

Dette understreker viktigheten av at det nye regelverket må være mest mulig presist på hva som skal oppnås gjennom tiltaket. Det er en vesentlig forskjell på hvilke tiltak som best ivaretar hensynet til å beskytte vannmiljøet mot eutrofiering, mikroplast, mikroforurensninger, legemidler eller bakterier og virus. De nevnte utfordringene krever forskjellige løsninger og kombinasjoner av teknologier. Det er bare gjennom presise beskrivelser av hva som skal oppnås at bransjen kan tilpasse seg nye krav gjennom teknologiutvikling og optimaliseringer, og samtidig ivareta hensynet til økt energieffektivitet, redusert klimaavtrykk og akseptable kostnader.

Høring av forslag til revidert avløpsdirektiv

...

Spesielle forhold for Norge

Miljødirektoratet har redegjort for Norges særegne forhold bl.a. på at Norge har en lang kystlinje, hvor utslippene tradisjonelt ble sluppet ut urensset. Med avløpsdirektivet har dette endret seg, og mekaniske rensemetoder blitt innført. Det ble også trukket fram at kaldt klima også bidrar til at all biologisk rensing blir mer krevende.

Direktoratet framhevet også at Norge flere steder har en topografi som begrenser mulighetene for å effektivisere rensingen av kommunalt avløpsvann til store avløpsanlegg. Her trakk direktoratet fram Bergen som eksempel, som av hensyn til topografien valgte å etablere fire mindre anlegg med sekundærrensing framfor ett stort. For mindre kommuner kan topografien begrense mulighetene for interkommunalt samarbeid. Særlig for små kommuner kan disse forholdene i sum bidra til at kostnadene ved vesentlig strengere rensekrav kan bli høyere enn miljønytt.

Norsk Vanns kommentar:

Norsk Vann deler bekymringen over at Norges særegne forhold mange steder kan gjøre at kostnadene ved vesentlig strengere rensekrav kan bli høyere enn miljønytt. Dette gjelder spesielt for utslipp til

mindre følsomme områder, og der topografi og befolkningsgrunnlaget vanskeliggjør større fellesanlegg.

Europakommisjonens vurdering av nytte og kostnader ved de foreslåtte endringene i direktivet

Ettersom analysen på EU-nivå tilsier en betydelig større nytte- enn kostnadsside, kan dette gi en indikasjon på at også Norge vil ha stor nytte av å innføre de foreslåtte nye kravene. Til sammenligning er det beregnet at Danmark vil ha en prissatt nytte per år (fram til analyseperiodens slutt i 2040) på 106 mill. Euro, mens de tilsvarende årlige kostnadene er beregnet til å være 60 mill. Euro. For Sverige er det beregnet årlig prissatt nytte til 130 mill. Euro per år og 70 mill. Euro for kostnadene. Per innbygger vil dette bety en årlig kostnad i Danmark på om lag 10 euro, mens nytten er beregnet til å være 18 euro i året per innbygger. For svenske innbyggere er de tilsvarende estimatene en årlig kostnad på snaut 8 euro per år, med en nytte tilsvarende drøye 12 euro per år. Tallene gir kun et gjennomsnittsbilde av nytte og kostnader per innbygger, slik at disse vil kunne variere en god del innad i landene.

Irland har på lik linje med Norge en lang kystlinje med stor vannutskiftning, og har også hatt høy grad av primærrensning da de har benyttet seg av direktivets unntaksmulighet for utslipp til mindre følsomme områder. For Irland har Kommisjonen beregnet nytte og kostnadstall på hhv. 137 og 77 mill. Euro i året. Dette tilsvarer 27 euro i nytte per innbygger i året, med en tilhørende kostnad på 15 euro per innbygger.

Norsk Vanns kommentar

Siden EU-kommisjonens analyser ikke omfatter norske forhold, og i tillegg er vanskelige å etterprøve, er det som regjeringen skriver vanskelig å si noe sikkert om kost-nytte ved det foreslåtte direktivet.

Et annet forhold som vanskeliggjør kost-nytte vurderinger er at Norge fortsatt har et etterslep med hensyn til full etterlevelse av dagens direktiv. Det blir dermed vanskelig å tallfeste nytten av de foreslåtte tiltakene, siden det mangler gode tall for omfanget av de gjenværende problemer som et nytt direktiv skal løse.

Norsk Vann vurderer at det særlig er en risiko for at kostnadene blir uforholdsmessige i forhold til miljøgevinsten for alle anlegg over 1000 pe som i dag har utslipp til mindre følsomt område, og som i hht forslaget må bygge sekundærrensning. Dette omfatter ifølge våre beregninger mer enn 350 anlegg. EU-kommisjonen har begrunnet fjerningen av muligheten for å benytte primærrensning med å vise til at det bare var ett medlemsland som benyttet denne muligheten. Dermed synes ikke dette valget å ha vært gjenstand for en kost-nytte-vurdering, noe Norsk Vann anser som svært uheldig.

Norsk Vann er kjent med at også andre lands miljømyndigheter, for eksempel Sverige, har kommet til at de anslåtte kostnader ved forslaget er underestimert, noe som gir økt risiko for unødvendige rensertiltak og dreining bort fra nødvendige vedlikeholds- og investeringsbehov.

I lys av dette perspektivet vil vi stille følgende spørsmål til politisk ledelse:

- Vil Regjeringen ta initiativ til en vurdering av kost-nytte, spesielt med tanke på utvidelsen av anvendelsesområdet, spesielt for utslipp til mindre følsomme områder langs kysten og forslaget om å fjerne muligheten for primærrensning?

Miljø- og helsemessig nytte

Full gjennomføring av forslagene til revidert direktiv vil føre til en betydelig reduksjon i utslippene av organisk materiale, nitrogen, fosfor og mikroforurensning, som f.eks. miljøgifter, legemidler og mikroplast, til både ferskvannsresipienter og kystområder. Økt rensing av avløpsvann vil føre til bedre vannkvalitet. Det kan bidra til å redusere rensekostnader for drikkevann, bedre kvaliteten på vann brukt til landbruksformål og akvakultur, og være positivt for rekreasjonsformål som bading og fritidsfiske. Bedre muligheter for fritidsfiske kan også gi inntekter for grunneiere og lokalsamfunn. For store utslipp av nitrogen og fosfor til vannforekomster kan føre til så stor algeproduksjon at det oppstår oksygenmangel ved bunnen (eutrofi), og påvirker artssammensetningen.

Norsk Vanns kommentar:

Det er relativt få drikkevannsforekomster i Norge som mottar avløpsvann. Norsk Vann er en sterk tilhenger av å beskytte drikkevannskilder mot forurensninger, og støtter strenge vilkår for utslipp til drikkevannsforekomster. Se ellers mer utfyllende kommentarer om det samme nedenfor.

Overvåkningsdata viser at antall eutrofe vannforekomster øker. Data registrert i Vann-nett viser at det er nærmere 1100 elver og bekker som ikke når miljømålet for nitrogen etter vannforskriften og Niva[2] viser til at det er minimum 150 innsjøer som har for høyt innhold av nitrogen og som av den grunn heller ikke når miljømålet. Nærmere 300 innsjøer når ikke miljømålet for fosfor. Utviklingen i flere av våre innsjøer, elver, og ikke minst i Oslofjorden, gir økende grunn til bekymring. Klimaendringene har en forsterkende virkning, noe som betyr at det trengs mer omfattende tiltak for å redusere tilførslene. For Oslofjordens del kan den foreslåtte skjerpingen av nitrogenfjerningskravene kunne føre til en tilleggsreduksjon i utslipp i størrelsesorden om lag 1600 tonn for nitrogen og redusert utslipp av organisk stoff målt som BOF5 på om lag 2500 tonn, ettersom høyere grad av nitrogenfjerning også bidrar til at mer organisk stoff fjernes. Dette vil representere en vesentlig miljønytte.

Norsk Vanns kommentar:

I notatet heter det at antallet eutrofe vannforekomster øker. I NIVAs rapport «Eutrofiering av norske innsjøer – Tilstand og trender» som notatet henviser til, oppsummeres det på denne måten: *Avstanden er stor mellom dagens tilstand og miljømålet om god økologisk tilstand i mange av innsjøene. Klimaendringer vil dessuten kunne forverre eutrofieringsproblemer og motvirke effekter av tiltak. Mer omfattende tiltak mot tilførsler av næringsalter er derfor nødvendige i både avløps- og jordbrukssektoren for å nå miljømålet om god økologisk tilstand og unngå skadelige algeoppblomstringer i norske innsjøer. Særlig viktige tiltak som vil bedre tilstanden er utbedringer på avløpsanlegg i spredt bebyggelse, redusert gjødsling i jordbruket og tiltak mot jorderosjon og avrenning av næringsalter fra åpen åker. Naturbaserte løsninger inkludert restaurering av kantsoner med busker og trær bør inngå i tiltakspakkene i jordbruket.*

Tiltakene som av NIVA beskrives som særlig viktige for avløpssektoren er utbedringer på avløpsanlegg i spredt bebyggelse, noe som er en godt kjent problemstilling, og de fleste kommuner er godt i gang med tiltak for å utbedre disse forholdene. Regulering av avløpsanlegg i spredt bebyggelse, for norske forhold, berøres imidlertid i liten grad av forslaget fra EU-kommisjonen, og kan dermed etter vårt syn vanskelig brukes som en generell begrunnelse for forslaget. Norsk Vann deler ellers regjeringens vurderinger av at *Utslipp fra mindre tettbebyggelser og det som vi i Norge kaller for spredt avløp, mener vi bør reguleres på nasjonalt nivå, og på en måte som er i tråd med intensjonen i direktivet.*

Når det gjelder forslaget betydning for tilstanden i Oslofjorden er dette vanskelig å vurdere. Både kommuner og statsforvaltere i Oslofjord-området er godt i gang med å forberede innføring av nitrogenrensing for større tettbebyggelser. Flere anlegg er under bygging, og mange kommuner har startet nødvendige utredninger og forberedelser. I Drammensregionen er det etablert et nytt IKS som skal bygge et felles renseanlegg med nitrogenfjerning. Utredninger om nye felles løsninger pågår i Grenlandsområdet og i Vestfold.

I Lillestrøm har NRA IKS fått ny utslippstillatelse fra statsforvalteren, der det fra 2030 kreves 80% nitrogenfjerning fra 2030, noe som er i tråd med gjeldende regelverk.

Norsk Vann mener derfor at en eventuell tilleggsnytte ved forslaget med hensyn til å bedre eutrofitilstanden i Oslofjorden, ut over det som følger av allerede eksisterende regelverk og praksis, ikke er åpenbar.

Miljø- og helsemessig nytte (forts.)

...

Å bidra til å redusere risikoen for eutrofi og en generell forbedring av vannkvaliteten har også helsemessig betydning. Forslagets krav til å hensynta bruken av resipienter som mottar avløpsvann til drikkevannsforsyning, bading, fiske, akvakultur mv. Ved å vurdere behovet for både tre og fire rensetrinn for tettbebyggelser mellom 10 000 og 100 000, forventes å forsterke dette. Forslaget legger særlig vekt på å regulere og overvåke utslipp av legemiddelrester og miljøgifter som selv i lave konsentrasjoner kan ha betydning for både helse og miljø. Reduserte utslipp av bakterier vurderes av Vitenskapskomiteen for mat og miljø som et viktig tiltak for å redusere risikoen for antibiotikaresistens[4].

Norsk Vanns kommentar:

Norsk Vann støtter forslaget intensjoner om å beskytte vann mot eutrofi og negativ påvirkning gjennom utslipp av legemiddelrester og miljøgifter. Det er likevel grunn til å understreke at den viktigste og mest bærekraftige måte å beskytte vannforekomstene på er gjennom strenge krav og regulering av utslipp og påslipp av legemidler og miljøgifter, slik at uønskede stoffer ikke havner i miljøet via avløpsvann.

Norge har allerede etablert et sterkt juridisk og forvaltningsmessig rammeverk for å beskytte vannforekomster som benyttes til drikkevann, gjennom lov og forskrift (Plan- og bygningsloven, drikkevannsforskriften, forurensningsforskriften og vannforskriften). Utfordringen kan i noen tilfeller være politisk vilje til å benytte mulighetene til å sikre sterk nok beskyttelse.

Generelt er likevel hensynet til brukerinteresser adressert gjennom vannforskriften, og synes gjennom den å være godt ivaretatt.

Når det gjelder hensynet til akvakultur spesielt reiser forslaget en interessant og viktig prinsipiell diskusjon, som berører sentrale samfunnsinteresser. Slik forslaget er formulert sidestilles nå akvakultur med andre brukerinteresser, noe Norsk Vann stiller seg undrende til.

Økonomiske og administrative konsekvenser

...

For tettbebyggelser og avløpsanlegg som ligger mellom Lindesnes og Grense Jakobselv og hvor unntaket for utslipp til mindre følsomme områder er benyttet, oppfyller kun om lag 15 % av disse kravene til primærrensing i dagens direktiv. Det er derfor et stort behov for oppgraderinger, også uten strenge krav i revidert avløpsdirektiv.

I forslaget til revidert direktiv er kravene til rensegrad for tredje rensetrinn

(tertiærrensning) skjerpet. Det betyr at avløpsanlegg som allerede har krav om et tredje rensetrinn vil måtte foreta endringer for å oppfylle krav om høyere rensegrad. Det er uklart om disse kan nå kravene med tilpasning av driften av eksisterende anlegg, eller om det må gjøres andre, større endringer, som f.eks. tilleggsinvesteringer på anlegget.

Når det gjelder krav om energinøytralitet, stiller statsforvalterne i dag en del generelle krav til dette i utslippstillatelsene til avløpsanleggene. Det er likevel rimelig å forvente at de foreslåtte kravene til dette og gjennomføring av målet om energinøytralitet innen 2040 vil kreve tilleggskostnader for kommuner og interkommunale selskaper. Dette må utredes nærmere. Innkomne høringsuttalelser tyder på at det kan være vanskelig å oppnå målet. Forslaget til revidert direktiv kan også føre til at næringer som slipper på avløpsvann til kommunale eller interkommunale avløpsanlegg får økte kostnader, fordi kommunene er pålagt å dekke sine kostnader gjennom gebyr som følge av selvkostregelverket. Samtidig kan dette representere en kostnadsreduksjon for bedrifter med forurensende utslipp med krav om rensing som vil kunne slippe å etablere fullskala avløpsanlegg kun for eget industriavløpsvann.

Når det gjelder forslaget om at et fjerde rensetrinn skal finansieres gjennom et utvidet produsentansvar skal denne ordningen administreres av det enkelte medlemsland. Det er uklart hvor mange og hvilke produsenter/importører som vil bli omfattet av et slikt krav. Selv om rensekravene deles inn i fire separate trinn, kan det rent teknisk være at de bygges sammen i en rensem modul. Det kan derfor bli utfordrende å skille ut de konkrete kostnadene som skal dekkes av produsentene.

Norsk Vanns kommentar:

Notatet beskriver en situasjon der bare 15% av anleggene mellom Lindesnes og Grense Jakobselv og hvor unntaket for utslipp til mindre følsomme områder er benyttet, oppfyller kravene til primærrensing, og at det derfor er et stort behov for oppgraderinger, også uten strengere krav. Vi vet at mange kommuner langs kysten er i gang med omfattende tiltak både for oppsamling, transport og behandling av avløpsvann, med tilhørende store investeringer, i tråd med gjeldende regelverk og utslippstillatelser. Her er det derfor grunn til å vente betydelige forbedringer i vannmiljøet, selv uten forslaget.

Målet om energinøytralitet vil være svært vanskelig å oppnå, selv ut fra dagens regelverk. Med forslagets økte ambisjoner og strengere rensekrav vil dette bli umulig, uten at avløpssektoren går ut over sin kjerneoppgave som er å transportere og behandle avløpsvann, eksempelvis gjennom å investere i anlegg for produksjon av fornybar energi utenfor egne anlegg.

Forslaget om å etablere utvidet produsentansvar for legemidler og mikroforurensninger er banebrytende i arbeidet for å stanse utslipp av miljøgifter, og støttes av en samlet europeisk vannbransje, også av Norsk Vann. Bare på denne måten kan prinsippet om å løse problemene ved kilden, og om at forurenser skal betale, videreføres, også for forurensninger som havner i avløpsvann. Utfordringen som er beskrevet i notatet om at det skal være vanskelig å skille kostnadene ved kvartærrensing er likevel ukjent for Norsk Vann, og vi stiller oss undrende til opplysningen om at dette kan bygges inn i en felles rensem modul.

Vurdering

....

Miljødirektoratets faglige vurdering er at Norge ikke har grunnlag for å be om fortsatt unntak for krav om sekundærrensning for utslipp til kystområder for disse tettbebyggelsene. Bedre rensing er nødvendig for å redusere utslipp av mikroplast, miljøgifter og andre forurensninger som kan spres med havstrømmene til

nordområdene, og kan være viktig for å redusere faren for eutrofi i kystvann.

Norsk Vanns kommentar:

Vi er usikre på hvilken vurdering som ligger til grunn for å si *at Norge ikke har grunnlag for å be om fortsatt unntak for krav om sekundærrensing til kystområder for disse utslippene*. Vilkårene for unntak fra sekundærrensing etter gjeldende regelverk er

- at resipienten kan klassifiseres som mindre følsom
- at utslippene minst har gjennomgått primærrensing, og
- at grundige undersøkelser kan vise at utslippene ikke har skadevirkninger på miljøet.

Det er mange anlegg langs kysten som tilfredsstiller disse vilkårene, og der oppdaterte, grundige undersøkelser dokumenterer at dagens utslipp ikke har skadevirkninger på miljøet. Det er samtidig alt for mange anlegg som til nå ikke har klart å dokumentere etterlevelse av primærrense-kravene, noe som selvsagt er uheldig. Etter vårt syn kan likevel ikke dette være et argument for at ikke denne løsningen kan benyttes der forholdene ligger til rette for det.

I lys av dette vil vi stille følgende spørsmål til politisk ledelse:

- Hvordan begrunner Regjeringen at Norge ikke har grunnlag for å be om fortsatt unntak fra krav om sekundærrensing for utslipp til kystområder som i gjeldende regelverk er definert som mindre følsomme?

Norsk Vann arbeider sammen med vårt europeiske nettverk med et forslag til definisjon av begrepet «equivalent treatment» i forslaget til nytt direktiv. Dette kan være en mulig tilnæringsmåte ved eksempelvis utslipp til robuste vannforekomster eller til det som i dag er definert som mindre følsomme områder. En slik tilnæringsmåte vil etter vårt syn kunne åpne for rensemetoder som er bedre tilpasset behovet langs kysten.

I lys av dette vil vi stille følgende spørsmål til politisk ledelse:

- Hvordan tenker Regjeringen at begrepet «equivalent treatment» i forslaget kan benyttes for å oppnå tilsvarende, eller bedre beskyttelse, for eksempel av de kystområder som i gjeldende regelverk er definert som mindre følsomme?

Norsk Vann stiller oss undrende til det generelle utsagnet *Bedre rensing er nødvendig for å redusere utslipp av mikroplast, miljøgifter og andre forurensninger som kan spres med havstrømmene til nordområdene, og kan være viktig for å redusere faren for eutrofi i kystvann.*

Behovet for tiltak som reduserer faren for eutrofi i kystvann er godt kjent gjennom arbeidet i vannområdene, og planer for å utbedre forholdene er tatt inn i de godkjente vannforvaltningsplanene fra 2022. Utfordringene er mange steder store, men Norsk Vanns inntrykk er at det gjøres et samvittighetsfullt og godt arbeid i både kommuner og vannområder. Virkemidler med hensyn til hvilke tiltak som er nødvendige finnes i gjeldende regelverk, og vi har ikke registrert at rapportene fra vannregionene etterlyser behov for nye juridiske virkemidler på avløpsområdet for å nå målet om god tilstand i vannforekomstene.

Som tidligere nevnt, er det viktig å skille mellom hva som kan oppnås ved de ulike rensetiltakene. Nedenfor har Norsk Vann sammenstilt informasjon om hvor mye som anslagsvis kan fjernes av ulike forurensninger gjennom forskjellige renseprosesser.

	Mikroplast %	Mikroforurensninger %	Bakterier
Mekanisk anlegg	80	< 20	25
Biologisk (sekundærrensing)	90-97	15-25	90
Kjemisk anlegg	90-97	15-25	99
Biologisk-kjemisk anlegg			99,9
Biologisk med tertiærrensing	97-99	30-60	99,9
Kvartærrensing (ozon/aktivt kull)	?	80	

Tabellen viser at forskjellen mellom enkle mekaniske anlegg og mer avanserte anlegg med hensyn til reduksjon av mikroplast er relativt liten, fra 80% til 99%. Økt tiltakskostnad for større fjerning av mikroplast vil dermed være svært høy ved å gå fra mekanisk rensing til biologisk rensing med tertiærrensing.

For legemidler og miljøgifter (mikroforurensninger) viser tabellen relativt liten forskjell mellom det som oppnås ved mekanisk rensing (primærrensing) og sekundærrensing (biologisk og eller kjemisk), med reduksjon fra mindre enn 20% til opp mot 25%. Noe høyere fjerning – opp til 60% (og noe høyere for enkeltstoffer) – kan oppnås med tertiærrensing, men også der er det stor variasjon mellom de ulike stoffene, da reduksjonen avhenger av blant annet av stoffenes fysiske-kjemiske egenskaper. Generelt kan en dermed ikke si at det oppnås vesentlig og sikker fjerning av miljøgifter uten at en etablerer et fjerde rensetrinn med ozon og aktivt kull.

Utsagnet om at bedre rensing er nødvendig for å redusere utslipp av mikroplast, miljøgifter og andre forurensninger som kan spres med havstrømmene til nordområdene, gir derfor liten mening, og kan etter vårt syn ikke begrunne en overgang fra primærrensing til sekundærrensing eller tertiærrensing.

Det fjerde rensetrinnet

En annen utfordring knyttet til det fjerde rensetrinnet er hvordan det finansielle ansvaret for produsentene skal defineres. Vi antar at de fleste avløpsanlegg vil investere i flere ulike renseprosesser samtidig, slik at det vil kunne bli krevende å isolere kostnadene ved det fjerde rensetrinnet fra kostnaden ved de andre rensetrinnene. En praktisk utfordring knyttet til det fjerde rensetrinnet, er at kravet baseres på en 80 % reduksjon fra innløp og utløp til avløpsanlegget i innholdet av stoffer som finnes i legemidler, kosmetikk og andre forbrukerprodukter. Før ledningsnett blir oppgradert slik det forutsettes innen 2040, vil det være en risiko for at avløpsvannet fortynnes innen det når fram til avløpsanlegget, og slik at disse stoffene ikke blir målbare i innløpsvannet. Forslaget mangler en løsning på hvordan en slik situasjon kan håndteres i tidsperioden fram til 2040, for anlegg over 100 000 pe. En mulighet kan være å innføre krav om lokal rensing av avløpsvann fra større enkeltkilder som sykehus, før påslipp til offentlig avløpsnett.

Norsk Vanns kommentar:

Se kommentar tidligere i dokumentet om identifisering av kostnader ved kvartærrensing. Norsk Vann deler vurderingen i notatet om utfordringen ved at stoffene som skal fjernes ikke er kvantifiserbare i avløpsvannet. Vi stiller oss likevel undrende til forhåpningen om at dette vil være vesentlig annerledes etter 2040, slik notatet beskriver. Mange kommuner bruker allerede store ressurser på separering av ledningsnett, blant annet for å redusere overløp og andel fremmedvann. Det er likevel urealistisk at selv et økt tempo i dette arbeidet vil utgjøre noen merkbar forskjell med hensyn til konsentrasjoner av legemidler og mikroforurensninger i avløpsvann.

Energinøytralitet

En annen utfordring er at mange norske avløpsanlegg er i fjellhaller, hvilket medfører at nitrogen må bli pumpet ut med dertil høyere energiforbruk.

Norsk Vanns kommentar:

Norsk Vann deler oppfatningen av at det vil være svært krevende å oppnå energinøytralitet.

Det er riktig at mange norske avløpsrenseanlegg er lokalisert i fjellhaller eller andre innebygde anlegg, noe som medfører behov for ekstra ventilasjon, som er energikrevende. Det er likevel ikke riktig å si at ventilasjonsbehovet kommer som en følge av nitrogen-innholdet i luften i fjellhallene.